

V slovo prof. dr. Juretu Piškurju

18. maja 2014 nas je po hudi in nepričakovani bolezni mnogo prezgodaj zapustil prof. dr. Jure Piškur, vrhunski znanstvenik s področja mikrobiologije, molekularne genetike in biokemije. Jure se je rodil v Celju leta 1960. Izjemno nadarjenost in interes za znanstveno delo je pokazal že v času študija, ko je poleg biologije na Biotehniški fakulteti intenzivno študiral tudi na Fakulteti za kemijo in kemijsko tehnologijo ter hkrati raziskoval biosintezo prolina pri salmoneli v laboratoriju prof. Grabnarja. Za to raziskavo je leta 1984 prejel Univerzitetno Prešernovo nagrado. Eksperimentalni del svoje diplomske naloge je izvedel v tujini na Univerzi v Stockholmu. Takoj po vrnitvi v domovino, je še pred zagovorom diplome organiziral predavanja na katerega je povabil profesorje in študente ter nam z navdušenjem razlagal o fizikalno kemičnih lastnostih DNA in o rezultatih, ki jih je pridobil na Švedskem. Po diplomi (1985) je raziskovalno pot nadaljeval v Avstraliji, kamor se je odpravil s svojo življensko spremljevalko Judito in sinom Janom. Preučeval je intergenske regije mitohondrijske DNA pri kvasovkah in leta 1989 iz tega področja tudi doktoriral. Po vrnitvi v Evropo se je zaposlil v Carlsbergovih laboratorijih na Danskem, kjer je nadaljeval z raziskavami genetike kvasovk.

Zelo ponosen je bil na odlično pivo in svetovni sloves svojega delodajalca. Že pri 31. letih je postal docent in vodja laboratorija na znameniti Univerzi v Kopenhagenu. Kvasovke so ostale primarna tarča njegovih raziskav, dodatno pa je v svoj laboratorij uvedel nov modelni organizem, vinsko mušico, ter začel z raziskavami metabolizma nukleotidov. V tem obdobju je postavil odmevno hipotezo o neenakomerni evoluciji podvojenih genov v genomu kvasovk, kar mu je prineslo objavo v reviji Nature. Leta 1996 je kariero nadaljeval kot izredni profesor na Tehniški univerzi v Kopenhagenu, kjer je vodil izredno uspešen laboratorij in hkrati ustanovil tudi tri biotehnoška podjetja (Jubile kinase, Jubi kinase in ZGene). Med njegovimi najpomembnejšimi znanstvenimi dosežki je odkritje povsem novega encima: multisubstratne deoksiribonukleozid kinase. Ta je postala model za preučevanje biokemičnih in strukturnih lastnosti nukleozid kinaze ter osnova za razvoj genske terapije proti raku. Encim danes proizvaja farmacevtski gigant Roche. Pogosto je sodeloval tudi s podjetji kot so Carlsberg, Novoz, Neurosearch, NsGene, Adorkem, Inbev. Leta 2004 se je kot redni profesor za molekularno genetiko vrnil na Švedsko in na Univerzi v Lundu vodil dinamično skupino več kot 20 mladih znanstvenikov iz vsega sveta. Na mednarodno sestavo svoje skupine in na njene uspehe je bil upravičeno izredno ponosen. Leta 2005 je bil izvoljen v Kraljevo fiziografsko društvo v Lundu, eno od švedskih kraljevih akademij. Njegov opus znanstvenih del vključuje več kot 120 člankov v najprestižnejših znanstvenih revijah (Nature, Nature Structure, EMBO J, PNAS, J Mol Biol, J Biol Chem, TIG, TIBS, Genetics), objavil je tudi številne povzetke in poljudne članke. Bil je urednik in soavtor znanstvenih knjig in obširnega učbenika o strukturi biologiji. Pred nekaj tedni je izšla knjiga o metabolizmu kvasovk, katere sourednik je bil. V ZDA ima 4 patente. V zadnjih letih se je vse pogosteje vračal v Slovenijo, kjer je vzpostavil številna sodelovanja, najprej z Nacionalnim inštitutom za biologijo, pa tudi z raziskovalnimi skupinami na Medicinski fakulteti in Biotehniški fakulteti UL. Od leta 2010 je bil tudi delno zaposlen na Univerzi v Novi Gorici, kjer je ustanovil laboratorij za molekularne raziskave kvasovk. Veselil se je prenove laboratorijev v Vipavi in veliko truda vložil v načrtovanje bodočih raziskav skupaj s slovenskimi znanstveniki in v organizacijo mednarodnega kongresa o molekularni biologiji kvasovk, ki bo letos jeseni v Vipavi. V aprilu, 2014 je načrtoval povratek na Univerzo v Kopenhagenu, kjer je dobil prestižno pozicijo profesorja živilske mikrobiologije in doživljenjsko financiranje raziskav. Nažalost je bila bolezen hitrejša in vrnitve na Dansko in kongresa v Vipavi ni dočakal. Jure Piškur je bil intelektualec širokega dometa, človek, ki je poznal in z zanimanjem spremljal politična dogajanja v domovini in v svetu, se zanimal za umetnost, še posebej za literaturo in tudi sam zelo rad pisal. Redno je vzdrževal številne stike s sodelavci po vsem svetu. Z veseljem se je ukvarjal z judom in tekom, rad in dobro je kuhal. V zadnjem obdobju je pogosto zahajal v Piran, ki mu je bil še posebej pri srcu. Tam je pisal, snoval raziskave, se srečeval s prijatelji in kolegi ter preživel prosti čas s svojim mlajšim sinom Jurijem in Judito. Kljub številnim obveznostim si je vedno vzel čas za prijatelje in tiste, ki so pomoč potrebovali. V njegovem laboratoriju so bili slovenski znanstveniki in študenti vedno dobrodošli. Bil je povezovalec svetov in ljudi. Pogosto je predaval tudi doma in se vedno z veseljem odzval povabilu. Leta 2012 je dobil priznanje Ambasador znanosti Republike Slovenije, na katerega je bil zelo ponosen, leto prej pa tudi Nagrado Miroslava Zeia za izjemne dosežke na področju raziskovalnih dejavnosti Nacionalnega inštituta za biologijo. Težko verjamemo, da Jureta Piškurja ni več med nami in da njegova pisma ne bodo več romala v naše nabiralnike. Jure je bil velik človek. Pogrešali ga bomo, zelo pogrešali, vendar bo njegovo delo, njegove misli in njegov duh ostal z nami. Jure, ne bomo te pozabili. Hvala ti za vse, kar si nam podaril.

Ines Mandić Mulec